

Anskuelse — jeg har lært den i min Barndom, men det forstaaer sig, det er jo muligt, at den nu er foreløbet — at det paaligger Staten at skaffe gode Communicationsmidler tilveie. Jeg skal erindre om, at det er en Sætning, der er anerkjendt i vor Lovgivning, idet det i Forordningen om Veivæsenet af 13de December 1793 udtrykkelig er udtalt, at da alle Indvaanere have Nytte af Hovedlandveiene, skulde de ogsaa alle bidrage til deres Anlæg. Det oplyser altsaa formeentlig ikke Sagen, at det nu har vist sig, at Staten havde Ret i den Anskuelse, den havde 1793. Jeg troer ikke, at man paa den Maade kan affærdige Spørgsmaalet. Efter min Anskuelse er Jernbaner et forbedret Communicationsmiddel, som i nyere Tider ansees for bedst at befordre den indvortes Omfætning i Landet. Paa den indre Udvikling, der derved befordres, lægger jeg Vægt og ikke paa den Trafik, der gaaer paa Jernbaner gjennem Landet, og for den indre Omfætnings Skyld mener jeg, at Staten er forpligtet til at have sin Opmærksomhed henvendt paa Jernbaner. Naar altsaa den Sætning er sand, at Staten skal sørge for forbedrede Communicationsmidler, kan man derafter undersøge, hvorvidt den kan overlade det til Private eller selv gjøre det. Det er allerede af den høitærede Minister bemærket, at i England ere Forholdene af en anden Beskaffenhed end her. Der er Foretagelsesaanden saa stærk, Capitalerne saa store, Lysten til at tage fat paa nye Foretagender saa stor, at Regjeringen ikke behøver at gribe ind. Paa Continentet har det derimod hidtil stillet sig saaledes, at Regjeringen ikke har kunnet lægge Hænderne i Skjødet og overlade det til den private Foretagelsesaand. Der blev httret, at man skulde vente, indtil man havde Erfaring, saaledes som nu om Hovedlandveiene. Ja, dersom vi skulde vente i 67 Aar for at komme til en Afgjørelse af, om Jernbaner virkelig ville forrente sig, troer jeg rigtigt nok, at vi komme til at blive noget langt tilbage i vor Udvikling. Det, der ved Hovedlandveiene er af Vigtighed, er den Udvikling, de bidrage til, og dersom man i 1793 ved at tage Bestemmelse om Anlæg af Hovedlandveie, havde sagt: Nei, det er mere end sandsynligt, at disse Hovedlandveie i mange Aar ikke ville

forrente sig, og sølgelig bør vi heller ikke anlægge dem, troer jeg rigtigt nok, at man var gaaet en aldeles urigtig Veie; ligesom Regjeringsen i 1793 med fuld Føie erkjendte, at Hovedlandveie burde anlægges som forbedrede Communicationsmidler, mener jeg ogsaa, at vi nu bør gaae ind paa at anlægge Jernbaner. Jeg skal endnu gjøre opmærksom paa den bethdelige Forskjel, som det gjør at tage en Stump af Communicationsmidlet og derefter bedømme det Hele. Jeg skal erindre om, hvor mange Aar det varede, inden Hovedlandveiene bleve fuldførte, og erindre den ærede Forsamling om, hvormeget Rigsbagen ved sin første Sammenkommentræden indsaae Vigtigheden af, at Communicationsmidlerne bleve forbedrede, og erindre om de bethdelige Summer, som fra 1850 af bleve bevilgede til Landveies Udførelse, og det var af den Grund, at man indsaae, at det ikke gik an at blive staaende ved de enkelte Dele, der deraf vare udførte; naar man derfor siger: Ja, lad os først see, hvorledes Jernbanen betaler sig, thi saa kunne vi bedømme, om vi ville gaae videre, saa er dette et aldeles uholdbart Raisonnement. Den høitærede Minister har allerede sagt, at hvis Jernbanen bringer os et Tab af 250,000 Rd., og det hele System et Tab af 500,000 Rd., er dette dog langt fordeelagtigere for Staten. Man kan ikke slutte fra den enkelte Deel til det Hele. Det er først derved, at alle Delene gribe ind i hverandre, at den Udvikling vil fremkomme, som støttes ved de forbedrede Communicationsmidler. Det er den Betragtning, der har gjort, at jeg hidtil har stemt for dette Lovforslag og atter skal stemme for det. Deraf følger ogsaa, at der ikke er Anledning for mig til at gaae ind paa de enkelte Beregninger og Undersøgelser, om Jernbanen vil bringe et større eller mindre Tab. Det er min Betragtning, at Communicationsmidlerne maae omfatte det hele Land.

Andræ: Jeg kan ikke undlade at sige et Par Ord til hvad der af den ærede Minister blev httret i Anledning af mit Foredrag. Jeg tilstaaer, der er en saa stor Tilfredsstillelse ved at discutere med ham, at jeg ikke kan modstaae min Lyst til at gaae noget nærmere ind paa et af ham berørt Spørgsmaal, selv om jeg maa